

Referat (23.02.26 – revidert etter tilbakemeldinger)

Møte: Villreinhensyn ved rullering av kommuneplanens arealdel i Bykle

Sted: Bykle Hotell

Tid: 3. feb. 2026, 18:00-20:30

Deltakere fysisk: Torleif Homme, Svein Ekre, Dag Hovden, Tom Olav Trydal, Arvid Gjerden, Birger Trydal, Asbjørn Gjerden, Sten Terje Bakken, Vegard Vatnedalen, Hallvard Homme, Sondov Bjåen, Kay Jeiskelid, Sigrid Bjørgum, Anne Merethe Hjemdal, Niklas Hübert, Silje Marie Rygnestad Nesvaag, Jørn Haug, Signe Sollien Haugå, Anne Sæther Lislevand, Sonja Lien Skjevrak, Sindre Eftestøl, Kjetil Flydal. **Deltakere via teams:** Sigmund Trydal, Inger Anne Sauro, May Britt Sauro, Leif Hübert

Møte var organisert slik:

- 18:00-18:30 Innledning / bakgrunn v/NaturRestaurering og kommunen
- 18:30-19:20 Diskusjon og innspill til aktuelle problemstillinger
- 19:20-19:30 Pause
- 19:30-20:15 Systematisering av kunnskap og erfaring i kart, arbeid i grupper
- 20:15-20:30 Samlet oppsummering

TEMATISK GJENNOMGANG FRA MØTE

Presentasjonsrunde

Hver enkelt presenterte seg kort

Kommentar til innkallinga

Innspill om at flere burde ha fått innkalling til møtet. Det ble beklaget at innkallinga kom tett opp til møtet. Naturrestaurering v. Sindre Eftestøl og Kjetil Flydal ønsker gjerne tilbakemelding om andre som har relevant lokal kompetanse. De vil ta kontakt med disse direkte.

Bakgrunn

Signe Sollien Haugå forklarte bakgrunn for arbeid med villreinhensyn i kommuneplanen. I avtale med NaturRestaurering er følgende etterspurt (fra avropet): Ei utgreiing av moglegheitsrommet for samfunnsutvikling, inkludert destinasjonsutvikling, sett opp mot omsynet til villrein.

Om utredningsarbeidet

Kjetil Flydal presenterte kunnskapsgrunnlag og aktuelle problemstillinger i arbeidet. Det ble forklart hvordan kunnskapsgrunnlaget for de ulike vurderinger vil hentes fra eksisterende skriftlige kilder, som for eksempel NINAs fagrapporter, rapporter fra kvalitetsnormarbeidet, mm. I tillegg vil mye vekt bli lagt på å innhente kunnskap fra lokale

kjentfolk og villreinkyndige som har drevet jakt og annet friluftsliv i fjellet opp gjennom årene. Hensikten med møtet var å presentere «oppdraget», samt starte innhenting av den lokale kunnskapen (se vedlagt presentasjon).

Møtet forløp ved at ulike tema ble diskutert og informasjon om villrein og forstyrrelser ble formidlet samlet og ved inntegning gruppevis på utdelte kart.

SYNSPUNKTER SOM KOM FRAM UNDER MØTET (INNDELTE ETTER TEMA)

Det understrekes at det var ulike synspunkter som kom fram under møtet, og en del av innholdet pr tema nedenfor var det ulike oppfatninger om blant deltakerne.

Skiløyper og annen ferdsel vs. hensyn til villrein

Besøksforvaltning og løyper generelt: Det er bedre med kanalisering av ferdsel enn at folk ferdes fritt. Innspill om at det ikke er forenlig med villrein og utbygging, og at man må tenke langsiktig for å ta vare på leveområdene og trekkvegene. Det er et godt løypenett i dag, og det er en god målsetting å opprettholde det vi har nå (Verneområdeforvalter J.T. Haug har presisert at de ikke kan stå inne for dette synet). Diskusjon rundt fokus på tilrettelegging av løyper nærme bebyggelse eller om det også skal være fokus på løype i høgheia. Attraktivitet blir naturlig knyttet til løyper i høgheia, og tilrettelegging for alternative traséer som tar hensyn til villreinen. Det er også viktig med hensyn til turisme og reiseliv. Innspill om at turistløypa Berdalen – Tjønnebrotbu har liten betydning for villrein og jakt. Det ble også pekt på at en må ta flere hensyn og at næringsliv /reiseliv og løyper er viktig for hele kommunen. HovdenTour, skirenn og attraktive løyper for hyttefolk er viktig for Hovden og en må finne måter å opprettholde attraktiviteten samtidig som en tar vare på villreinen.

Storenos og Sloarosløypa: regimet rundt maskinpreparering Hovden - Sloaros styres av verneforskriften og løyvene som verneområdestyret gir. Pr. nå tillates preparering vinterferien og påske (men ikke helgene mellom slik det var tidligere). De må uansett avslutte før tida med ferdselsforbud (25. april). Ferdselsforbudet gjelder fra 25. april til 31. mai. Tiltaksplan villrein har forslag om at løypa ikke skal prepareres før til påske. Det ble påpekt at dette er et lite treffsikkert tiltak (Verneområdeforvalter J.T. Haug har presisert at de ikke kan stå inne for dette synet), siden det først er fra påsketider at berørt areal her er særlig sårbart pga. villreinens kalvingsområde. Det ble forklart rundt ferdselsforbud Sloaros under kalvingen i dag. I praksis så blir dette gjennomført ved å ha stengt løypene ved skianlegget ved Storenos hvor innfarten er. Uavhengig av stenging av løyper er det en del som går inn i området uansett. Inntrykket til de lokale er at folk ønsker å ta hensyn og respekterer forbud etc. så lenge de er godt opplyst om årsaken, dvs. villreinhensyn. Sloaroshytta er stengt under jakta. Stikkings-(perioden) hindrer trekk og bruk av kantområde.

Det er bekymring for mulig ny sykkel/skiløype rundt Hartevatn som kan skape økt ferdsel videre inn i terrenget sørvestover, mot «Enden». Fra Enden og vestover på nordsiden av Vatndalsvatnet er det viktig kalvingsområde for reinen på vestheia. Generelt sett så er det viktig å holde det som er inngrepsfritt fortsatt inngrepsfritt og heller øke aktivitet der det allerede er mye aktivitet. Andre mente at det ville være et godt alternativ til høyfjellsløyper med sykkel/skiløype rundt Hartevatn og mot Enden, dvs. at det kan avlaste/skjerme for ferdsel inn i sårbare områder for villreinen i høyfjellet, f.eks. rundt Auversvatn.

Skiløyper generelt på Hovden: Villreinen påvirkes negativt av ferdsel/skiløyper, men skiløyper får ikke barrierevirkning med mindre ferdselen er høy. Villreinen krysser liten grad riksveien og utbygde områder med mye ferdsel. Styrt ferdsel kan generelt være bedre enn fri ferdsel. Må finne hvilke løyper som er viktige å prioritere for å kanalisere ferdselen. Det bør prioriteres sentrumsnære løyper Hovden, men turfolket trenger også løyper inn i fjellet for sin naturopplevelse. Og de trenger «uværsløyper». Flere var opptatt av at det må være attraktive høyfjellsløyper (gjørne alternative løyper for sårbare tider/områder), og at parallell løype langs RV 9 ikke er tilstrekkelig. Fram til april er løypa inn til Auversvatn særlig konfliktfylt for reinen. Det kan være mulig å sette opp en løsning med prioritert bruk av løyper Hovden vest tidlig vinter (før kalving), og Hovden øst sen vinter (frem til trekk mot kalvingsområdene i sør) (Verneområdeforvalter J.T. Haug har presisert at de ikke kan stå inne for dette synet). Det kan også være en grei løsning med å binde sammen løypenettet i undergang rett ved Hovden Fjellstue. Opplysningsarbeid er viktig, som eksempel har tilpasset preparering til Sloaros ført til overraskende lite skepsis fra turfolket, dvs. de har forståelse for villreinhensynet. På den annen side problem med informasjonsarbeid som anbefaler nye toppturdestinasjoner med økt ferdsel dit (eks. Gråsteinnøsi). Løypeundergang nord for Hovden fjellstoge kan bidra til økt attraktivitet i løypenettet i lavlandet og være alternativ til Auversvatn og Galteflotti. Å binde sammen løypenettet på hver side av rv9 kan gi god effekt. Etablering av løype på Vidmyr vil kunne fungere som uværsløype. Det er usikkert om trekkvegen over Vidmyr er intakt. Løypenettet en har nå er bra – og det var en oppfatning blant flere av at en bør opprettholde det en har. Løype til Tjørnbrottbru blir brukt en del. Topptur til Gråsteinnuten - mye brukt både sommer og vinter - løypa bør bort av hensyn til villreinen.

Dynamisk løypeforvaltning: Ideen om å forvalte skiløypene dynamisk ble diskutert. Dette vil si at man ikke tillater løypepreparering og/eller opplyser om at ferdsel her ikke er anbefalt når villreinen er i området. Det har kommet signaler om at GPS-merka dyr vil fases ut, men behovet for sanntidsinformasjon om hvor reinen befinner seg taler for at man fortsetter med GPS-merkeprosjekter. Andre muligheter er oppsyn via SNO, annet oppsyn, kanskje systematisk bruk av drone til overvåkning, og frivillig registrering av observasjoner via app. I sum kan dette gi et grunnlag for å vite hvor reinen er og unngå oppkjøring av løyper der. Eventuelt så kan den dynamiske løypeforvaltningen knyttes mer

direkte opp mot sesongene og beitesituasjonen (se forslag over om løyper vest tidlig vinter og løyper øst sen vinter), især med tanke på å ha høyfjellsløyper i vintersesongen.

Rv. 9: Mye anleggsarbeid senere år kan ha bidratt til mindre trekk over. Lyden bærer langt innover terrenget der det er relativt flatt/stigende terreng (dette gjelder også sannsynligvis fra vanlig trafikkstøy) → dyra hører støyen lenge før man ser den. GPS-data for rein viser hvordan de snur i terrenget før kryssing av veien. Det ble påpekt at dette er kryssingspunktet for driving av tamrein mellom austheia og sommerbeitene i vestheia, og trolig ikke opprinnelig trekkvei.

I forhold til mulig trekk på tvers av Setesdalen må det innhentes kunnskap om trafikkmengde. Man har mye erfaringer fra Riksvei 450 og når (og under hvilke forhold/trafikkmengder) dyr trekker over denne veien, både vår og høst. Denne kunnskapen bør benyttes for å vurdere sannsynlighet for mulig trekk på tvers av Setesdalen. Må da starte med å kontakte vegvesenet for å undersøke hva som eksisterer av trafikkstatistikk, både sesong til sesong og igjennom døgnet. Hvor ofte er veier stengt pga. dårlig vær etc. En sjekk etter møte viser at data fra rv 9 både sør og nord for Hovden er tilgjengelig her: <https://trafikkdata.atlas.vegvesen.no/>

Villreinens arealbruk Setesdal Austhei

Det ble forklart rundt dynamikken med vinterbeiter i Bykle, der reinen krysser veien sør ved Bjørnevatn før kalving. Tilbake sensommer/tidlig høst, og de siste årene noe tidligere enn før (sent juli), dvs. de fleste av dyrene i Bykle under jakta (men også over fylkesgrensa møt øst). Kan være tendenser til at klimaendring tvinger reinen til å holde seg mer i nordområdet hvor det er mer høytliggende og mer snøfonner på sommeren. Eventuelt så kan det også endres pga. ulike sykluser i arealbruken. Blir viktig å følge med på denne utviklingen, kan det f.eks. også bli slik at reinen kalver innenfor Bykle på grensen mot Tokke? Det var mer av det før – siste 30 år stort sett sør for Bjørnevatn (i Valle).

Ved totaltelling på høsten står reinen på Austheia oftest i området Auversvatn-Bjåen, også ofte ned mot (og innenfor bjørkebeltet) ned mot Rv 9. Høsten 2025 ble det telt 638 dyr (stort sett over bjørkebeltet, men vest for Vennevassheia). Se også mer detaljer på villreinlagets nettsider: [Strukturteljingar | Setesdal Austhei Villreinlag](#)

Reintrekket som passerer øst for Berdalsbu: Her er det en flaskehals, og kan være påvirket av skiløypa. Bør vurderes nærmere. Siden Austheia i Bykle, og over mot grensa til Tokke er et viktig kjerneområde er det viktig å bevare det uten store forstyrrelser. Fjellpartiet er relativt langsmalt nord-sør, og viktig å unngå barrieredannende menneskelig aktivitet inn i fjellet.

I Austhei trekker fostringsflokkene sjelden helt til nordenden. Fostringsflokkene holder seg stort sett sør for Haukhellerdalen gjennom høsten/vinteren, mens bukkene trekker

lenger nord og mer ut i randsonen. Dette pga. forstyrrelser fra riksveien og også hyttefelt på sørsiden av Langeidvatnet (ca. 150 hytter) og ski/turgåere ut fra dette området, som går opp mot og rundt Rassteinnutane.

Kartgrunnlag villrein: Ble påpekt at leveområdekart som i sin tid ble utarbeidet av Villreinsenteret inkluderer areal helt ned til Rv. 9, men her bør en nyansere verdien av ulikt habitat for villrein, og sett i forhold til hvor det er utbygd og høyt forstyrrelsesnivå i dag (Verneområdeforvalter J.T. Haug har presisert at de ikke kan stå inne for dette synet).

Villreinens arealbruk Setesdal Vest Ryfylkeheiene

I Setesdal Vesthei er bruken av vinterbeitene større mot vest og nord, men det er også vinterbeiter inn mot arealene som er berørt av fritidsboliger og ferdsel på Hovden og i Midtregionen i Bykle. Det har senere år vært betydelig vinterbruk langt øst i nordenden av kommunen. For eksempel har det blitt observert store fostringsflokker rett nordvest for Breidvatnet og Sæsvatnet (innenfor Vinje kommune) i november- januar. Austhei-stammen kalver stort sett i Valle. I de siste åra har de kryssa tidligere og tidligere over Bjørnevattn. Bukkeflokker går mest over mot Vinje og Tokke.

Senvinter/vår endrer situasjonen seg i det villreinen trekker inn i kalvingsområdene på heia vest for Hovden. Kulvert over fv450 (Brokke-Suleskard) for å betre trekk nord-sør bør bli vurdert.

Trekkveier og arealbruk tett inn mot Rv9

Det er mye trafikk langs rv9 både turisme, biltrafikk og anleggstrafikk. Villreinen merker trafikkstøyen tidlig og det hindrer trekk. Å legge avgrensinga av leveområde helt ned til rv9 blir opplevd av flere som urealistisk. Flere av trekkveiene er steder der en drev tamrein mellom sommerbeite på Vestheia – og vinterbeiter på Austheia.

Det er fire områder hvor dyr har trukket helt ned til riksveien, eventuelt delvis over, fra øst mot vest, siden 2000-tallet. Se også notater i vedlagte kart.

- I november 2013 var det lite snø og reinen gikk lavt ned og krysset Rv. 9 ved Lundane. Dette var en flokk på ca. 1000 dyr som beitet på Bøen i en periode før de trakk tilbake mot øst.
- Ved trekk-korridor Badstogdalen var det mye dyr ned mot veien i februar 2020.
- På Steinsland var det 300 dyr ned mot Rv. 9 under jakta i 2024
- I området Bjåen-Langeidvatn (Vinje kommune) var det flere kryssinger frem til 2016, og også 250 dyr helt ned mot veien i 2023. Sondov Bjåen har mer detaljer om observasjoner her.
- Det er usikkert om trekkveg nord for Hovden er intakt.

Det ble nevnt fra enkelte at det muligens finnes bilder av dyr nede ved veien (for eksempel 2013 rett nord for Lundane eller rett nord for Sæsvatnet i 2023, men er en del skog i

området og ikke sikkert det er så bra bilder. Det hadde vært fint om noen har bilder av disse trekkene/flokkene så ettersendes dette.

Forvaltning gjennom jakt

Det ble diskutert rundt dagens praksis med at innehavere av jaktkort fra nabokommuner får felle dyr på sine kort i Bykle kommune (gjelder Setesdal Aust). Siden kjerneområdet for reinen er i Austhei i Bykle, med relativt lett tilgjengelighet, gir dette også høyt jakttrykk og kan påvirke reinens arealbruk på stor skala over tid. Som eksempel ble 256 rein felt på Austheia i Bykle ved sist jakt, med særlig intensivt jakttrykk i området Auversvatn-Bjåen. Dette er et tema som ligger utenfor kommuneplanarbeid, men det er viktig å ta i betraktning hvordan jaktuttak kan prege reinens arealbruk over tid. Samjakt-ordninga er grunneierstyrt, og det er opp til villreinlaga å ta stilling til dette. Noen foreslo også redusert jakttid i noen områder/soner for å få opp igjen stammen. Det er størst jakttrykk i områder nær veier. I de senere åra har det nesten ikke vært dyr å jakte på sør for Bossvatn.

Beitesykluser

Det er erfaringer med at reinen kan endre arealbruken i sykluser på rundt 8-10 år. Dette stemmer med beiteøkologisk teori (beitetrykk på lav), og det har betydning hvordan varierende bestandsstørrelse vil gi varierende beitetrykk. Det er kjent historikk at villreinen har utvidet sine leveområder og krysset mer mellom villreinområdene i perioder med mye dyr (f.eks. 60-70-tallet). For Austheia (og delvis også vesthei) må man ta i betraktning opprinnelig tamreindrift, og at reindriften på Austheia hadde beiterett på Vestheia ned til Vatndalsmagasinet. Da det ble vedtatt å forvalte tamrein på Austheia som villrein ble det stor bestandsøkning de første årene og dermed også mye trekk og trolig utveksling med villreinen på vestheia. Slike forhold må tas i betraktning ved vurdering av arealbruk. Spesielt SVR har nå lav bestand som CWD-tiltak og dette fører til at reinen bruker mindre areal. Det kan være potensiale for at villreinen gjenopptar bruk av områder (og trekkveier) som har vært i bruk historisk sett hvis bestandsstørrelser øker.

Se kart i vedlagt fil (powerpoint) der opplysninger som ble kartfestet i møtet er tegnet og skrevet inn. NB: I etterkant av møtet har J.T. Haug (verneområdeforvalter) påpekt følgende når det gjelder dette kartet: Stiplet grå linje med tilhørende kommentar – pr. nå mener jeg det ikke er grunnlag for å konkludere med en øst/vest gradient (veksling) slik det framkommer i kommentaren. Dagens ferdselstrykk påvirker jo også reinens områdebruk her. Begrensning (helst unngå) videre utbygging innenfor stiplet grå strek er kanskje det viktigste villreinhensynet man kan ta.